

Sygn. akt VI ACa 628/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Marcin Strobel

Sędzia SA – Agata Wolkenberg

Sędzia SO del. – Magdalena Sajur - Kordula (spr.)

Protokolant: – sekretarz sądowy Paulina Czajka

po rozpoznaniu w dniu 19 maja 2017 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) sp. z o.o. w W.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 9 marca 2015 r.

sygn. akt XVII AmA 49/14

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym częściowo w ten sposób, że oddala odwołanie co do punktu III, IV, VI.1, VI.2, VII decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 31 grudnia 2013 r. nr (...) oraz w punkcie drugim w ten sposób, że koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie znosi;

II. oddala apelację pozwanego w pozostałej części;

III. znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 628/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 31 grudnia 2013 r., nr (...), Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. Na podstawie art. 105 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 267) w związku z art. 83 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) umorzył postępowanie wszczęte z urzędu przeciwko (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. w sprawie stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na nieprzekazywaniu konsumentom danych, do których obliguje ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2011 r. Nr 126, poz. 715, Nr 165, poz. 984, Nr 201, poz. 1181, z 2012 r. poz. 1193) na formularzu informacyjnym, przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki, co mogło stanowić naruszenie art. 14 w zw. z art. 13

ust. 1 ww. ustawy o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji naruszać art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ww. ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

II. Na podstawie art. 105 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 267) w związku z art. 83 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) umorzył postępowanie wszczęte z urzędu przeciwko (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. w sprawie stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na niepodawaniu w umowach kredytu konsumenckiego informacji o czasie obowiązywania umowy, co mogło stanowić naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 3 ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2011 r. Nr 126, poz. 715, Nr 165, poz. 984, Nr 201, poz. 1181, z 2012 r. poz. 1193) a w konsekwencji naruszać art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

III. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. polegające na niepodawaniu w umowach kredytu konsumenckiego informacji o innych opłatach z tytułu zaległości w spłacie kredytu, tj. o koszcie dochodzenie należności od pożyczkobiorcy za pośrednictwem osób trzecich, co stanowiło naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 11 ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2011 r. Nr 126, poz. 715, Nr 165, poz. 984, Nr 201, poz. 1181, z 2012 r. poz. 1193) a w konsekwencji naruszało art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdził zaniechanie tej praktyki z dniem 12 kwietnia 2013 r.

IV. Na podstawie art. 27 ust. 1 w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. polegające na pobieraniu przy odstąpieniu przez konsumenta od umowy pożyczki kosztów innych niż odsetki za okres od dnia wypłaty do dnia spłaty kredytu, tj. prowizji za udzielenie pożyczki, co jest sprzeczne z art. 54 ust. 1 i 4 ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2011 r. Nr 126, poz. 715, Nr 165, poz. 984, Nr 201, poz. 1181, z 2012 r. poz. 1193) a w konsekwencji narusza art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdził zaniechanie tej praktyki z dniem 30 lipca 2013 r.

V. Na podstawie art. 26 ust. 1 i 2 w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. polegające na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296 ze zm.), poprzez zawarcie we wzorcach umów wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki postanowienia o treści „W przypadku opóźnienia w spłacie udzielonej Pożyczki lub w zapłacie Raty Miesięcznej Pożyczkobiorca zobowiązany jest do zapłaty: (...) kwoty 25 zł (dwadzieścia pięć złotych) za drugie do zapłaty (...)” (pkt 7.2.1.e „Umowy określającej warunki udzielania pożyczek gotówkowych”), co stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

i nakazał zaniechania jej stosowania.

VI. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) nałożył na (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kary pieniężne w wysokości:

1. 20 834 zł z tytułu naruszenia przepisu art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie III sentencji decyzji;
2. 20 834 zł z tytułu naruszenia przepisu art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie określonym w punkcie IV sentencji decyzji;
3. 5 952 zł z tytułu naruszenia przepisu art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie określonym w punkcie V sentencji decyzji, płatne do budżetu państwa.

VII. Na podstawie art. 77 ust. 1 w zw. z art. 80 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) w zw. z art. 264 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 267) w zw. z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów obciążył (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kosztami opisanego w punkcie III, IV i V sentencji decyzji postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz zobowiązał tego przedsiębiorcę do zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania w kwocie 28,50 zł w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się decyzji.

Powód zaskarżył przedmiotową decyzję w części, tj. w zakresie punktu III, IV, V, VI, VII.

Wyrokiem z dnia 9 marca 2015 roku Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że uchylił punkty: III, IV, V, VI i VII decyzji i zasądził od Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na rzecz (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. kwotę 1360 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd I instancji oparł powyższe rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach prawnych:

Powód – (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. prowadzi działalność gospodarczą m.in. w zakresie leasingu finansowego oraz pozostałych form udzielania kredytów.

Przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki z klientami będącymi konsumentami powód posługuje się wzorcami umów w rozumieniu art. 384 kodeksu cywilnego. Jednym z takich wzorców jest wzorzec o nazwie „Umowa określająca warunki udzielania pożyczek gotówkowych”. We wzorcu tym do dnia 11 kwietnia 2013 r. w punkcie 7.2.2. znajdowało się postanowienie o treści: „Pożyczkodawca ma prawo dochodzić swoich należności od Pożyczkobiorcy za pośrednictwem osób trzecich. Kosztem dochodzenia tychże należności zostaje obciążony Pożyczkobiorca”. Jednocześnie we wzorcu tym brak była informacji dotyczącej wysokości tego kosztu. W dniu 12 kwietnia 2013 r. powód zmienił powyższe postanowienie i nadał mu następującą treść: „Pożyczkodawca ma prawo dochodzić swoich należności od Pożyczkobiorcy za pośrednictwem osób trzecich”.

Ponadto w druku oświadczenia o odstąpieniu od umowy pożyczki będącego załącznikiem do „Umowy określającej warunki udzielania pożyczek gotówkowych” do dnia 29 lipca 2013 r. zamieszczone było zastrzeżenie o treści: „Mam świadomość, iż w związku z niniejszym odstąpieniem zobowiązany/a jestem do niezwłocznej wpłaty na rachunek Pożyczkodawcy o numerze.... kwoty na którą składają się poniższe należności: kwota pożyczki oraz prowizja za udzielenie pożyczki”. W dniu 30 lipca 2013 r. nastąpiła modyfikacja tego zastrzeżenia, które przybrało następującą treść: „Mam świadomość, iż w związku z niniejszym odstąpieniem zobowiązana/y jestem do niezwłocznej wpłaty na rachunek Pożyczkodawcy o numerze kwoty na którą składają się poniższe należności: kwota pożyczki oraz odsetki za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu zgodnie z art. 54 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim z dnia 12 maja 2011 r.”

W toku postępowania administracyjnego powód odpowiadając na pytanie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w piśmie z dnia 7 października 2013 r. oświadczył: „Spółka nie jest w stanie określić terminu (tj. daty początkowej oraz końcowej) obowiązywania we wzorze oświadczenia o odstąpieniu od umowy pożyczki (będącego załącznikiem do umowy określającej warunki udzielania pożyczek gotówkowych) postanowienia: Mam świadomość, iż w związku z niniejszym odstąpieniem zobowiązana/y jestem do niezwłocznej wpłaty na rachunek Pożyczkodawcy o numerze... kwoty, na którą składają się poniższe należności: kwota pożyczki oraz prowizja za udzielenie pożyczki. Jednakże, Spółka oświadczyła, że klienci odstępujący od umowy pożyczki, zwracali Spółce wyłącznie kwoty pożyczki bez prowizji.

Sąd uznał, że zarówno w zaskarżonej decyzji, jak również w toku postępowania sądowego pozwany nie wykazał, że powód faktycznie pobierał od konsumentów odstępujących od umowy pożyczki prowizji za udzielenie pożyczki. Powyższe wyjaśnienia powoda dotyczące niepobierania przez niego tej prowizji nie były przez pozwanego kwestionowane także na rozprawie w dniu 23 lutego 2015 roku.

W związku z powyższym, mając na względzie zgromadzony materiał dowodowy, a w szczególności dokumenty zgromadzone w toku postępowania administracyjnego oraz stanowiska stron postępowania Sąd stwierdził, iż fakt niepobierania przez powoda prowizji za udzielenie pożyczki od odstępujących od umowy konsumentów jest bezsporny pomiędzy stronami postępowania.

Sąd wskazał, że bezspornym pomiędzy stronami pozostawało ponadto, iż powód we wzorcu o nazwie „Umowa Określająca warunki udzielania pożyczek gotówkowych” w punkcie 7.2.1.e do dnia 12 kwietnia 2013 r. zamieszczał postanowienie o treści: „W przypadku opóźnienia w spłaceniu udzielonej Pożyczki lub w zapłacie Raty Miesięcznej Pożyczkobiorca zobowiązany jest do zapłaty: (...) kwoty 25 zł (dwadzieścia pięć złotych) za drugie [wezwanie – przyp. Sądu] do zapłaty (...)”. Postanowienie to było stosowane przez powoda od 2011 r.

We wzorcu stosowanym przez powoda od dnia 22 września 2013 r., w umowach zawieranych z konsumentami powód stosował podobne postanowienie, o treści: „W sytuacji opóźnienia w spłacie Pożyczki, Pożyczkodawca zastrzega sobie możliwość powiadomienia Pożyczkobiorcy o zaistniałym opóźnieniu w spłacie pożyczki (...). Pożyczkobiorca zostanie obciążony kosztami wezwań do zapłaty w następujący sposób: (...) b) 25 PLN za wezwanie do zapłaty wysłane listem poleconym (...)”.

Wyrokiem tut. Sądu z dnia 4 lipca 2012 r. (sygn.. akt XVII AmC 5205/11) za niedozwolone zostało uznane postanowienie o treści: „Opłata za sporządzenie i wysłanie lub doręczenie wezwania do zapłaty raty (rat) kredytu lub odsetek – od każdego wezwania – 20 zł”. Postanowienie to zostało wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów pod poz. (...)w dniu 17 października 2012 r.

Sąd I instancji uznał, że odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Wskazał, że stosownie do treści art. 24 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331), zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przy czym przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności m.in. naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji.

Sąd I instancji wskazał, że w odniesieniu do kredytów konsumenckich, których udziela konsumentom powód, zakres informacji określa m.in. przepis art.30 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz.715 ze zm.). Polega on na określaniu w umowach o kredyt konsumencki informacji o innych kosztach, które konsument zobowiązany jest ponieść w związku z umową o kredyt konsumencki, w szczególności opłatach, prowizjach, marżach oraz kosztach usług dodatkowych, jeżeli są znane kredytodawcy, oraz warunki na jakich koszty te mogą ulec zmianie.

Powód w stosowanym przez siebie wzorcu umownym o nazwie „Umowa określająca warunki udzielania pożyczek gotówkowych” w punkcie 7.2.2. do dnia 11 kwietnia 2013 r. zastrzegł, że „Pożyczkodawca ma prawo dochodzić swoich należności od Pożyczkobiorcy za pośrednictwem osób trzecich. Kosztem dochodzenia tychże należności zostaje obciążony Pożyczkobiorca”, zaś po tej dacie wprowadził modyfikację punktu 7.2.2. polegającą na tym, że brak był zastrzeżenia, które zobowiązywałoby konsumenta do ponoszenia kosztów dochodzenia należności, pozostawione zostało jedynie postanowienie o treści „Pożyczkodawca ma prawo dochodzenia swoich należności do Pożyczkobiorcy za pośrednictwem osób trzecich”.

Pozwany w zaskarżonej Decyzji zakwestionował wykonanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji w zakresie kosztu dochodzenia należności za pośrednictwem osób trzecich wskazując, że umowy pożyczki zawierane z konsumentami przed dniem 12 kwietnia 2013 r. nie zawierały postanowień określających wysokość tych kosztów.

Stanowisko pozwanego w tym względzie, w ocenie Sądu I instancji, nie było zasadne.

Analizowany zapis dotyczy odszkodowania a nie opłat, prowizji, marż czy kosztów usług dodatkowych. Odszkodowanie ma na celu naprawienie powstałej szkody (art. 363 k.c.) w granicach odpowiedzialności podmiotu zobowiązanego do naprawienia szkody. Warunkiem odpowiedzialności jest zaś fakt poniesienia szkody w związku z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy (art. 471 k.c.). Przy czym odpowiedzialność ta obejmuje wyłącznie skutki będące normalnym następstwem działania lub zaniechania, z którego szkoda wynika.

Nieokreślenie na etapie zawierania umowy wysokości odszkodowania nie mogło przy tym prowadzić do nadmiernego obciążenia konsumentów, gdyż obowiązek konsumenta jest ograniczony wyłącznie do wysokości poniesionej przez powoda szkody. Sąd zauważył, że potencjalny poszkodowany nie może na etapie zawierania umowy z góry określić jaką poniesie szkodę. Może jedynie zastosować w umowie instytucję kary umownej w miejsce odszkodowania na zasadach ogólnych, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca.

W związku z powyższym zarzut naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów w odniesieniu do pkt III decyzji, w ocenie Sądu I instancji, okazał się zasadny.

Sąd wskazał również, że odwołanie należało również uwzględnić w zakresie dotyczącym punktu IV decyzji. W tej części decyzji pozwany uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie powoda polegające na „pobieraniu przy odstąpieniu przez konsumenta od umowy pożyczki kosztów innych niż odsetki za okres od dnia wypłaty do dnia spłaty kredytu, tj. prowizji za udzielenie pożyczki, co jest sprzeczne z art. 54 ust. 1 i 4 ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2011 r. Nr 126, poz. 715, Nr 165, poz. 984, Nr 201, poz. 1181, z 2012 r. poz. 1193) a w konsekwencji narusza art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.” Jak z powyższego wynika, przedmiotem zarzucanej powodowi praktyki było pobieranie od konsumentów odstępujących od umowy prowizji za udzielenie pożyczki, nie zaś stosowanie postanowień umownych, które naruszałyby zbiorowe interesy konsumentów.

Sąd I instancji wskazał, że zarówno w toku postępowania administracyjnego jaki i sądowego nie zostało wykazane, że powód pobierał od konsumentów odstępujących od umowy pożyczki prowizji za jej udzielenie. Zaznaczył przy tym, iż zamieszczenie w druku oświadczenia o odstąpieniu od umowy pożyczki postanowienia o treści „Mam świadomość, iż w związku z niniejszym odstąpieniem zobowiązana/y jestem do niezwłocznej wpłaty na rachunek Pożyczkodawcy o numerze.... Kwoty na którą składają się poniższe należności: kwota pożyczki oraz prowizja za udzielenie pożyczki” nie jest równoznaczne z faktem pobierania tej opłaty od konsumenta, co zostało uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w punkcie IV decyzji. Sąd miał przy tym na względzie, że powód zaprzeczył faktowi pobierania od konsumentów prowizji w przypadku odstąpienia od umowy, zaś pozwany nie przedstawił dowodów, które podważałyby prawdziwość tego twierdzenia. Na pozwanym, jako wywodzącym skutki prawne z okoliczności wskazanych w punkcie IV decyzji spoczywał ciężar ich wykazania, co nie zostało uczynione.

W związku z powyższym, z uwagi na fakt, iż zarzucana w punkcie IV decyzji praktyka nie znajduje oparcia w zgromadzonym materiale dowodowym odwołanie w tej części Sąd uznał za uzasadnione i decyzję w tej części uchylił.

Sąd uznał, że zasadne okazało się również odwołanie w zakresie dotyczącym punktu V zaskarżonej decyzji.

Sąd I instancji uznał, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów może być dalsze stosowanie postanowienia, którego treść jest identyczna z treścią postanowienia, które zostało wpisane do rejestru, tylko przez tego samego przedsiębiorcę, który uczestniczył w postępowaniu zakończonym wpisem do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Z uwagi na zasady ustalania niedozwolonego charakteru postanowienia wzorca umowy nie jest możliwe traktowanie jako praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zachowania innego przedsiębiorcy, polegającego na stosowaniu postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i nakładanie kar pieniężnych z tego tytułu (por. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2014 r. sygn. III SK 18/13, Lex nr 1448753).

Mając powyższe na względzie, uwzględniając fakt, że postanowienie tożsame z postanowieniem o którym mowa w punkcie V zaskarżonej decyzji nie było wpisane do rejestru postanowień niedozwolonych w związku z praktyką powoda Sąd uznał, że zasadny jest zarzut naruszenia art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie dotyczącym punktu V zaskarżonej decyzji.

Uwzględniając wszystkie ww. zarzuty Sąd I instancji uchylił zaskarżoną decyzję w zakresie pkt III, IV i V wobec braku podstaw do jej wydania w tej części (art.479^{31a} § 3 k.p.c.). Konsekwencją powyższego rozstrzygnięcia jest uznanie, że brak było podstaw do nałożenia kar określonych w pkt VI decyzji, które należało w tej części uchylić (art.479^{31a} § 3 k.p.c.). W związku z powyższym rozstrzygnięciem Sąd uchylił również obowiązek pokrycia kosztów postępowania administracyjnego przez powoda określony w punkcie VII decyzji (art.479^{31a} § 3 k.p.c.).

Pozwany wniósł apelację od wyroku, zaskarżając go w całości.

Wyrokowi zarzucił naruszenie:

I. przepisów prawa materialnego, tj. art. 30 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j.: Dz. U. z 2014 r., poz. 1497 ze zm.), poprzez jego niezastosowanie i błędne oparcie wyroku na art. 30 ust. 1 pkt 10 ustawy o kredycie konsumenckim, podczas gdy podstawą wydania decyzji był art. 30 ust. 1 pkt 11 ustawy o kredycie konsumenckim;

II. przepisów prawa materialnego, tj. art. 481 § 3 k.c. poprzez błędne uznanie, że postanowienie wzorca umowy o treści: „Pożyczkodawca ma prawo dochodzić swoich należności od Pożyczkobiorcy za pośrednictwem osób trzecich. Kosztem dochodzenia tychże należności zostaje obciążony Pożyczkobiorca" dotyczy odszkodowania, podczas gdy zgodnie z art. 481 § 3 k.c. wierzyciel może żądać odszkodowania jedynie w razie zwłoki dłużnika w spełnieniu świadczenia pieniężnego, zaś kwestionowane postanowienie dotyczy każdego opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego;

III. przepisów prawa materialnego, tj. art. 483 § 1 k.c. poprzez błędne uznanie, że wierzyciel (powód) mógłby zastosować w umowie instytucję kary umownej w miejsce odszkodowania na zasadach ogólnych, podczas gdy karę umowną można zastrzec jedynie na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego;

IV. przepisów prawa materialnego, tj. art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2015 r., poz. 184) w zw. z art. 54 ust.1 i 4 ustawy o kredycie konsumenckim poprzez błędną wykładnię tego przepisu i uznanie, że do przypisania Powodowi zarzucanej w pkt IV decyzji praktyki konieczne jest faktyczne pobranie prowizji za udzielenie pożyczki, w sytuacji, gdy sam fakt zamieszczania w umowach zawieranych z konsumentami takiego postanowienia daje możliwość pobierania tej prowizji;

V. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niedokonanie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, tj. pominięcie oświadczeń Spółki złożonych w toku postępowania wyjaśniającego i w efekcie oparcie się wyłącznie na niewiarygodnym dowodzie w postaci 2 kopii kart klientów, którzy odstąpili od umowy pożyczki, a wskutek tego błędne ustalenie, że powód nie pobierał od konsumentów odstępujących od umowy pożyczki prowizji, podczas gdy sam powód przyznał w toku postępowania wyjaśniającego, że pobierał prowizję oraz wykazywał, że w jego ocenie pobieranie prowizji jest korzystniejsze dla konsumenta niż pobieranie odsetek;

VI. przepisów prawa materialnego, tj. art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że powód nie stosował praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów określonej w tym przepisie, ponieważ nie był stroną postępowania, w wyniku którego postanowienie wzorca umowy zostało wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone;

VII. przepisów prawa materialnego, tj. art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez jego niezastosowanie wskutek błędnego przyjęcia, że działania powoda nie wyczerpywały znamion praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów;

VIII. przepisów prawa materialnego, tj. art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 264 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 267 ze zm.) w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez jego niezastosowanie.

Wskazując na powyższe zarzuty, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, poprzez oddalenie odwołania w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje wg norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie - Sądowi Ochrony Konkurencji i Konsumentów z uwzględnieniem kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się częściowo uzasadniona, co prowadziło do zmiany zaskarżonego wyroku w punkcie pierwszym częściowo- poprzez oddalenie odwołania co do punktu III, IV, VI.1, VI.2 i VII zaskarżonej decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Wskazać należy, że Sąd I instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne w zakresie dotyczącym posługiwania się przez pozwanego wzorcami umownymi przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki z klientami będącymi konsumentami, treści tych wzorców, jak również treści oświadczenia o odstąpieniu od umowy, modyfikacji powyższych treści oraz dat ich dokonania. Powyższe ustalenia Sąd Apelacyjny podziela i uznaje za swoje. Natomiast Sąd I instancji naruszył treść art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnej oceny zebranego materiału dowodowego w zakresie dotyczącym ustaleń co do pobierania przez powoda prowizji w przypadku odstąpienia konsumenta od umowy, opierając się wyłącznie na dowodzie w postaci 2 kopii kart klientów, od których takiej prowizji nie pobrano. Pominął natomiast okoliczność, że w toku postępowania wyjaśniającego (w piśmie z dnia 28 lutego 2013r. k.7 akt adm.) powód oświadczył, że „rozliczenia kosztów kredytu z konsumentami w przypadku odstąpienia przez nich od umowy o kredyt konsumencki dokonywane są w następujący sposób: konsument **zobowiązany jest zwrócić** kwotę udzielonej pożyczki **oraz prowizję za korzystanie z pożyczki**. (...) Konsument nie uiszcza odsetek, a **jedynie prowizję za korzystanie z pożyczki**.” W dalszych pismach składanych do Prezesa UOKiK powód potwierdził powyższe stanowisko. Jednoznacznie z tego wynika, że powód przyznał, że pobierał prowizję w przypadku, gdy konsument odstąpił od umowy. Przeciwnie ustalenie nie znajduje więc podstaw w zebranych materiałach dowodowych.

Sąd I instancji dopuścił się również naruszenia przepisów prawa materialnego tj. art. 30 ust. 1 pkt 11 i pkt 10 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j.: Dz. U. z 2014 r., poz. 1497 ze zm.), poprzez jego niezastosowanie i błędne oparcie wyroku na art. 30 ust. 1 pkt 10 ustawy. Jak wynika z treści pkt III zaskarżonej decyzji podstawą prawną stwierdzonego naruszenia był art. 30 ust. 1 pkt 11 ustawy. Przepis ten stanowi, że umowa o kredyt konsumencki, z zastrzeżeniem art. 31-33, powinna określać (...) roczną stopę oprocentowania zadłużenia

przeterminowanego, warunki jej zmiany oraz ewentualne inne opłaty z tytułu zaległości w spłacie kredytu. Sąd I instancji wadliwie dokonał analizy wzorca umowy w świetle art. 30 ust. 1 pkt 10 ustawy dotyczącego innych kosztów, które konsument zobowiązany jest ponieść w związku z umową o kredyt konsumencki (umowa o kredyt konsumencki powinna zawierać informację o innych kosztach, które konsument zobowiązany jest ponieść w związku z umową o kredyt konsumencki, w szczególności opłatach, prowizjach, marżach oraz kosztach usług dodatkowych, jeżeli są znane kredytodawcy, oraz warunki na jakich koszty te mogą ulec zmianie). Niezasadnie również uznał, że przedmiotowy przepis „dotyczy odszkodowania a nie opłat, prowizji, marż czy kosztów dodatkowych”, co stanowi wniosek całkowicie sprzeczny zarówno z treścią kwestionowanego zapisu wzorca, jak i art. 30 ust. 1 pkt 10 i 11 ustawy. W konsekwencji powołanie się przez Sąd I instancji na treść art. 481 § 3 k.c. i art. 483 § 1 k.c. jest niezasadne i niezrozumiałe.

Powodowy przedsiębiorca posługiwał się wzorcem, który zawierał zapis o treści: „Pożyczkodawca ma prawo dochodzić swoich należności od Pożyczkobiorcy za pośrednictwem osób trzecich. Kosztem dochodzenia tychże należności zostaje obciążony Pożyczkobiorca”. Okolicznością bezsporną jest, że nie wskazano wysokości tego kosztu. Jest to niezgodne z treścią art. 30 ust. 1 pkt 11 ustawy o kredycie konsumenckim, który nakłada na przedsiębiorcę obowiązek wskazania m.in. opłat z tytułu zaległości w spłacie kredytu. Niewątpliwie koszt dochodzenia należności za pośrednictwem osób trzecich stanowi opłatę z tytułu zaległości w spłacie kredytu, winien być więc określony. W tej sytuacji Prezes UOKiK zasadnie uznał, że powód naruszył przedmiotowy przepis i tym samym poprzez opisane w pkt III decyzji działanie dopuścił się naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50 poz. 331 ze zm.- dalej jako „ustawa okik”) zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, zaś przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Wymagane jest przy tym, aby zachowanie przedsiębiorcy było bezprawne i naruszało interes konsumentów. Bezprawność jest rozumiana jako sprzeczność z obowiązującym porządkiem prawnym t.j. z normami prawa lub dobrymi obyczajami. Interes konsumentów, który może być naruszony działaniem przedsiębiorcy, to jedynie interes prawny rozumiany jako określone potrzeby konsumenta uznane przez ustawodawcę za godne ochrony. W niniejszym przypadku bezprawność wynikała z naruszenia przepisu ustawy, zaś naruszenie to narażało na uszczerbek interesy znacznej grupy konsumentów. Spełnione zostały więc przesłanki określone w art. 24 ust. 1 i ust. 2 ustawy okik.

Sąd I instancji naruszył również przepisy prawa materialnego tj. art. 24 ust. 2 ustawy okik w zw. z art. 54 ust.1 i 4 ustawy o kredycie konsumenckim poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że do przypisania powodowi zarzucanej w pkt IV decyzji praktyki konieczne jest faktyczne pobranie prowizji za udzielenie pożyczki.

W ocenie Sądu Apelacyjnego sam fakt zamieszczania w umowach zawieranych z konsumentami takiego postanowienia daje możliwość pobierania prowizji i tym samym stanowi działanie bezprawne, sprzeczne z art. 54 ust. 1 i 4 ustawy o kredycie konsumenckim, stanowiącym, że konsument nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy o kredyt konsumencki, z wyjątkiem odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu, zaś w przypadku odstąpienia od umowy, o którym mowa w art. 53, kredytodawcy nie przysługują żadne inne opłaty, z wyjątkiem bezzwrotnych kosztów poniesionych przez niego na rzecz organów administracji publicznej oraz opłat notarialnych. Jednocześnie jak wskazano powyżej, z zebranego materiału dowodowego wynika, że powód faktycznie pobierał przedmiotową prowizję. Istniała więc nie tylko możliwość takiego działania, ale samo działanie sprzeczne ze wskazanymi przepisami.

Wobec stwierdzenia dwóch praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (określonych w pkt III i IV decyzji), Prezes UOKiK był na mocy art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy okik uprawniony do nałożenia na przedsiębiorcę kar pieniężnych.

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy okik (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonej decyzji) Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten choćby nieumyślnie dopuścił

się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ustawy. W myśl art. 111 ustawy przy ustalaniu kar pieniężnych należy uwzględnić w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nałożone na powoda kary pieniężne w wysokości po 20 834 zł uwzględniają wymienione w art. 111 okoliczności oraz spełniają warunek proporcjonalności. Sąd podziela przy tym stanowisko Prezesa UOKiK, że przedmiotowe praktyki polegają na naruszeniu obowiązków informacyjnych kredytodawcy. Praktyka ujawniła się na etapie zawieraniu kontraktu i mogła mieć równocześnie wpływ na jego wykonanie. Jej szkodliwość związana jest z naruszeniem prawa konsumenta do uzyskania informacji o istotnych postanowieniach umowy, dotyczących jego podstawowych uprawnień i obowiązków. Uwzględniono okoliczność okresu stosowania praktyk t.j. prawie dwa lata oraz okoliczność łagodzącą polegającą na zaprzestaniu ich stosowania, co spowodowało obniżenie wysokości kar o 30%. Orzeczone w pkt VI. 1 i 2 decyzji kary są więc adekwatne do stopnia naruszenia ustawy, którego dopuścił się powód, nie obciążają go nadmiernie (stanowią 0,07% przychodu osiągniętego przez niego w 2012r.) i spełnią cele kary przede wszystkim prewencyjny i edukacyjny.

Wobec stwierdzenia powyższych naruszeń, na mocy art. 77 ust. 1 w zw. z art. 80 ustawy okik, Prezes UOKiK zasadnie obciążył powoda kosztami postępowania administracyjnego w pkt VII decyzji.

Z tych względów wyrok podlegał częściowej zmianie w oparciu o wskazane powyżej przepisy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

W pozostałej części apelacja pozwanego podlegała oddaleniu.

Wbrew zarzutowi skarżącego, Sąd I instancji prawidłowo zastosował przepis prawa materialnego t.j. art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy okik w brzmieniu obowiązującym do dnia do dnia wejścia w życie nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 5 sierpnia 2015r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych ustaw (Dz.U. z 2015r. poz. 1634). Z przepisu tego wynika, że zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, zaś przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. - kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.).

Odnośnie wykładni cytowanego przepisu w orzecznictwie występowały rozbieżności.

Sąd Apelacyjny podziela pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 listopada 2015 r., sygn. akt III CZP 17/15, z której wynika, że przewidziana w art. 479⁴³ k.p.c. rozszerzona podmiotowo prawomocność materialna wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone działa jednokierunkowo t.j. na rzecz wszystkich osób trzecich, ale wyłącznie przeciwko pozwanemu przedsiębiorcy, przeciwko któremu ten wyrok został wydany. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że „odmienność interesów reprezentowanych po stronie czynnej i biernej postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone daje podstawę do zajęcia stanowiska, że - jakkolwiek brzmienie art. 479⁴³ k.p.c. nie przewiduje odpowiedniego zróżnicowania trzeba w ramach wykładni dokonać jego teleologicznej redukcji. Powinna ona skutkować przyjęciem, że przewidziana w tym przepisie rozszerzona podmiotowo prawomocność materialna wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone działa jednokierunkowo, tj. na rzecz wszystkich osób trzecich, ale wyłącznie przeciwko pozwanemu przedsiębiorcy, przeciwko któremu ten wyrok został wydany. W efekcie omawiany wyrok działa na rzecz wszystkich, tj. strony powodowej i wszystkich osób trzecich, ale tylko przeciwko konkretnemu pozwanemu przedsiębiorcy.” Sąd Apelacyjny przychylił się do poglądu Sądu Najwyższego, że „ograniczenie działania prawomocności wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone wyłącznie do pozwanego przedsiębiorcy oznacza, że niekorzystne skutki tego wyroku kierowane są jedynie do tego podmiotu, który miał zapewnione prawo do wysłuchania w postępowaniu.”

Wskazać należy, że przedstawiona uchwała Sądu Najwyższego nie stoi w sprzeczności z treścią wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie C-119/15, Biuro (...) sp. z o.o. sp.k. w D. przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (...):EU:C:2016:987).

Na poparcie tej tezy należy przywołać stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 7 marca 2017r. (III SK 1/15).

Sąd Najwyższy uznał, że wyrok Trybunału nie oznacza bowiem, że prawo unijne nakazuje przyjęcie szerokiego skutku wpisu postanowienia do rejestru. Kwestia ta została pozostawiona prawodawcy krajowemu. Art. 24 ust. 2 ustawy okik nie jest samoistnym źródłem bezprawności praktyki wymienionej w pkt 1, zaś z przytoczonej uchwały III CZP 17/15 wynika, że rozszerzona prawomocność działa jedynie na niekorzyść konkretnego przedsiębiorcy, który był stroną postępowania zakończonego wpisem postanowienia do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Sąd krajowy orzekający w sprawie z odwołania od decyzji Prezesa UOKiK stwierdzającej naruszenie zakazu z art. 24 ust. 1 przez praktykę o której mowa w art. 24 ust 2 pkt 1 nie ma obowiązku dokonywania pronunijnej wykładni art. 24 by opisać zachowanie uznać za bezprawne z mocy tego przepisu.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, że cytowane w decyzji wyroki Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (z dnia 4 lipca 2012r., sygn. akt XVII AmC 5205/11, następnie wpisane do rejestru pod poz. (...)i z dnia 8 grudnia 2011r., sygn. akt XVII AmC 2905/11, wpisane do rejestru pod. poz. (...)) stwierdzające abuzywność klauzul:

1. „Opłata za sporządzenie i wysłanie ub doręczenie wezwania do zapłaty raty (rat) kredytu i odsetek- od każdego wezwania- 20 zł”;
2. „Opłata za wezwanie do zapłaty i wypowiedzenie umowy (pożyczkobiorca)- 20 zł.”

nie zostały wydane w stosunku do powoda t.j. (...) sp. z o.o. w W..

Z uwagi na to, że rozszerzona prawomocność materialna wyroku nie działa przeciwko innemu przedsiębiorcy, niż ten przeciwko któremu ten wyrok był wydany, brak jest możliwości uznania, że stosowanie wskazanych w decyzji klauzul (tożsamy do zarejestrowanych odpowiednio pod pod nr (...) i (...)) przez powoda było bezprawne. Wobec braku możliwości przypisania powodowi praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, Prezes Urzędu nie był uprawniony do nałożenia na niego kary pieniężnej na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy okik. Z tych względów Sąd I instancji prawidłowo uchylił zaskarżoną decyzję w punkcie V i VI.3, stąd na podstawie art. 385 k.p.c. apelacja podlegała oddaleniu w pozostałym zakresie.

W konsekwencji zmianie podlegało rozstrzygnięcie o kosztach procesu za I instancję, które oparto na mocy art. 100 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 100 k.p.c. znosząc je wzajemnie pomiędzy stronami.